

KOIVISTON viesti

Nro 1 Tammikuu 2013

Koivistolaisten kotiseutulehti vuodesta 1944 lähtien

Esihistorian tutkimuksia Koivistolla:

Pontiahon varhaismetallikautisen asuinpaikan ajoitus.

Oula Seitsonen

Tiijät sie?

Inkeri Talo kävi aikanaan suunnittelemaansa kyläkirkon varten haastattelemassa ihmisiä, jotka olivat asuneet Patalan kylässä Koiviston Koivusaarella. Porvoon maalaiskunnan Kerkkoon kylässä hän halusi kuulla Selmi-tädiltäni muun muassa nuorten seurustelutavoista. Täti ei ollut kovinkaan halukas kertomaan sellaisista henkilökohtaisista asioista kuin nuorten poikien ja tyttöjen riustelu. Totesi vain ykskantaan: ”*Ko oltii tarpeeks kauva juteltu, ni kaverotti vaa töröt ja läks.*”

Tiedätkö sinä, mitä ne ”töröt” olivat, mistä Selmi-tätini puhui. Jos tiedät sen sanoa, kerro Viestin seuraavassa numerossa. Minä kerron sitä seuraavassa numerossa, oliko tietosi oikein, ja vahvistan tietosi tai kerron sanan merkityksen itse.

Martti Piela

Viesti on luettavissa myös netissä.

www.koivistolaiset.net

Koiviston alueen muinaisuutta on tutkittu jo yli sadan vuoden ajan. Viimeksi Koivistolla suoritettiin arkeologisia kenttätutkimuksia vuosina 2003 ja 2005, ja kirjoitimme vuonna 2007 kollegani Kerkko Nordqvistin kanssa Koiviston viestissä vanhoista ja uusista esihistorian tutkimuksista alueella. Uusia arkeologisia kenttätutkimuksia ei ole alueella suoritettu vuoden 2005 jälkeen, mutta olemassa olevien aineistojen tutkimus jatkuu aktiivisena. Suuri osa esihistorian tutkimuksesta muodostuukin maastotutkimusten jälkeisistä analyyseistä ja löytöjen tutkimisesta. Koiviston alueen aiempien kenttätöiden luussa koottuja löytöjä ja näytteitä on tutkittu viime vuosina Karjalankannaksen kivi- ja varhaismetallikauden aineistojen kokoavissa tutkimuksissa. Osana tutkimuksia saimme vastikään luonnontieteellisen ajoituksen vuonna 2003 koekaivetulle Pontiahon varhaismetallikautiselle asuinpaikalle.

Koiviston Pontiahon asuinpaikka

Vuonna 2003 löydetylle, Pontiaho 1:ksi nimetylle kohteelle kaivettiin kenttätutkimuksissa muutaman neliömetrin kokoinen koekuoppa kohteen tutkimuspotentiaalin selvittämiseksi. Paikalta löydettiin pellonlaidan ojasta muutamia paloja niin sanottua tekstiilikeramiiikkaa, joka ajoittuu varhaismetallikaudelle noin 1900 eKr. – 300 jKr. välille. Tekstiilikeramiiikka on saanut nimensä saviastioille tavallisen tekstiilipainannekoristelun perusteella. Keramiikkatyö on perusteellisesti tutkinut Helsingin yliopiston arkeologi-

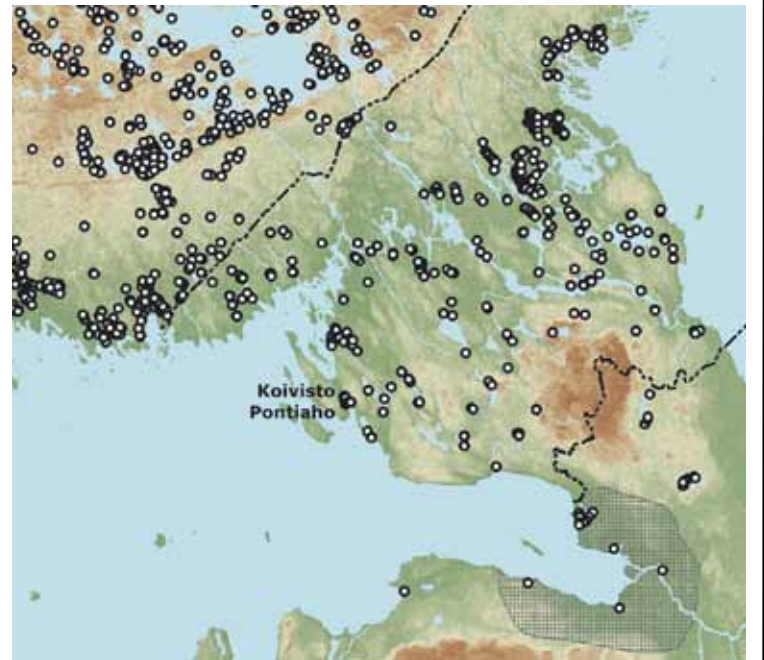
an professori Mika Lavento, joka osallistui myös vuoden 2003 kenttätöihin.

Saviastianpalojen lisäksi paikalta ei tehty juuri muita esinelöytöjä, ainoastaan muutama pieni palaneen luun murunen ja pari kiviesineiden tekemisessä syntyneitä jätetalaa, kivi-iskosta. Saviastianpaloja kertyi kaivauksessa yhteensä yli 700 kappaletta, jotka olivat kaikki ilmeisesti samasta keramiikka-astiasta peräisin. Lisäksi paikalta otettiin talteen pari ihmisen muotoileman oloista hiiltynyttä puunpalaa. Orgaanispiräinen aines on usein mahdollista ajoittaa niin sanottua radiohiilimenetelmää käyttäen: radiohiilianalyyseissä mitataan kaikkiin elollisiin olentoihin kertyvän hiilen radioaktiivisen isotoopin ¹⁴C määrää. Tällä menetelmällä analyysin kohteena oleva kappale saadaan parhaimmillaan ajoitettua muutaman kymmenen vuoden tarkkuudella.

Pontiahon asuinpaikalta lähetettiin Uppsalan yliopiston radiohiiliajoituslaboratorion ajoitettavaksi kaksi näytettä, toinen hiiltyneestä puusta ja toinen palaneista luista. Palaneiden luiden määrä osoittautui liian pieneksi ajoitusta varten, mutta puunpalasta saatiin onnistunut ajoitus.

Pontiahon asuinpaikan ajoitus

Hiiltyneen puun radiohiilianaalyysi ajoittaa Pontiahon kohteen noin 800–500 eKr. välille. Tämä ajoitus on hyvin linjassa löydetyn tekstiilipainanteisen keramiikan käyttöajan kanssa. Koko Karjalankannakselta ei ole ennestään kuin muutama tekstiilikeramiiikkaan

Kaikki Karjalankannakselta tunnetut kivi- ja varhaismetallikautiset asuinpaikat merkitty valkoisilla pisteillä, ja Koiviston Pontiahon sijainti mustalla (kartta: O. Seitsonen).

liittyvä arkeologinen ajoitus, eikä yksikään näistä ole peräisin Länsi-Kannakselta. Pontiahon radiohiiliajoitus onkin erittäin merkittävä lisä tietämyksemme varhaismetallikauden esihistoriasta.

Tällä hetkellä alueen muiden asuinpaikkojen ajoitus perustuu löytöjen tyypeihin ja kohteiden sijaintikorkeuteen, jota voidaan käyttää apuna niin sanotussa rannansiirtymisajoituksessa. Merivesi läntisellä Kannaksella oli vielä varhaismetallikaudella selvästi nykyistä korkeammalla, vaikkei enää niin korkealla kuin kivikauden varhaisemmissa vaiheissa. Pontiahon ajoitustulos on kiinnostava myös rannansiirtymistutkimusten kannalta. Se osoittaa ihmisten asuneen tässä vaiheessa kauempana rannasta kuin kivikaudella, jolloin asuinpaikat sijaitsivat useimmiten aivan rantahietikolla. Pontiahon asuinpaikan edustalla, sen ja rannan välissä, on ilmeisesti sijainnut kohteen käyttöaikaan rantaniitty

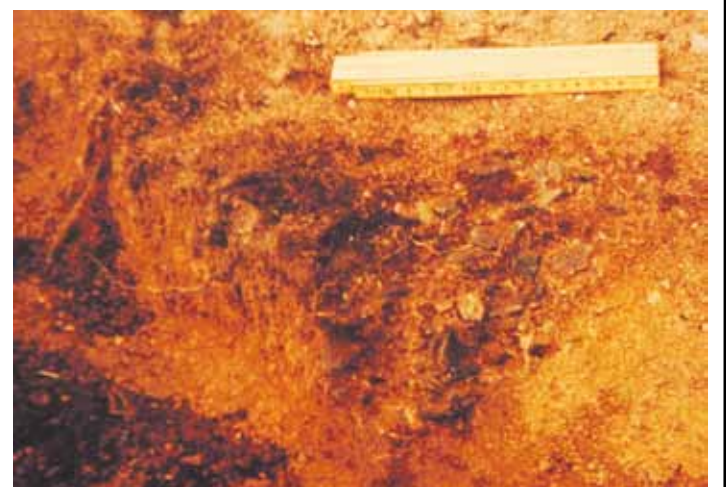
tai peltoalue. Luonnontieteellisten tutkimusten perusteella tuottavat maatalouselinkeinot olivat jo tähän aikaan käytössä metsästyksen ja kalastuksen rinnalla, mikä on vaikuttanut myös asutuksen sijoittumiseen maisemassa.

Jatkossa toiveena on ajoittaa luonnontieteellisillä menetelmillä myös muita Koiviston esihistoriallisia kohteita. Esimerkiksi läheisellä Patamäen alueella on kaivettu kivikautisia kohteita, jotka vaikuttavat löytöjen perusteella liittyvän niin sanottuun mesoliittiseen kivikauteen, aikaan noin 10 000–7000 vuotta sitten.

Oula Seitsonen on tehnyt arkeologisia tutkimuksia Koivistolla ja muualla Karjalankannaksella vuodesta 2001 alkaen. Hänen sukunsa on peräisin Viipurin, Terijoen, Antrean ja Jääsken alueilta.

Koiviston Pontiahon asuinpaikkaa kaivetaan vuonna 2003 (kuva: O. Seitsonen).

Keskittymä tekstiilikeramiiikanpaloja Pontiahon koejojassa, mitta-kaava 20 senttimetriä (kuva: O. Seitsonen).

Riikka Salokannel
Päätoimittaja

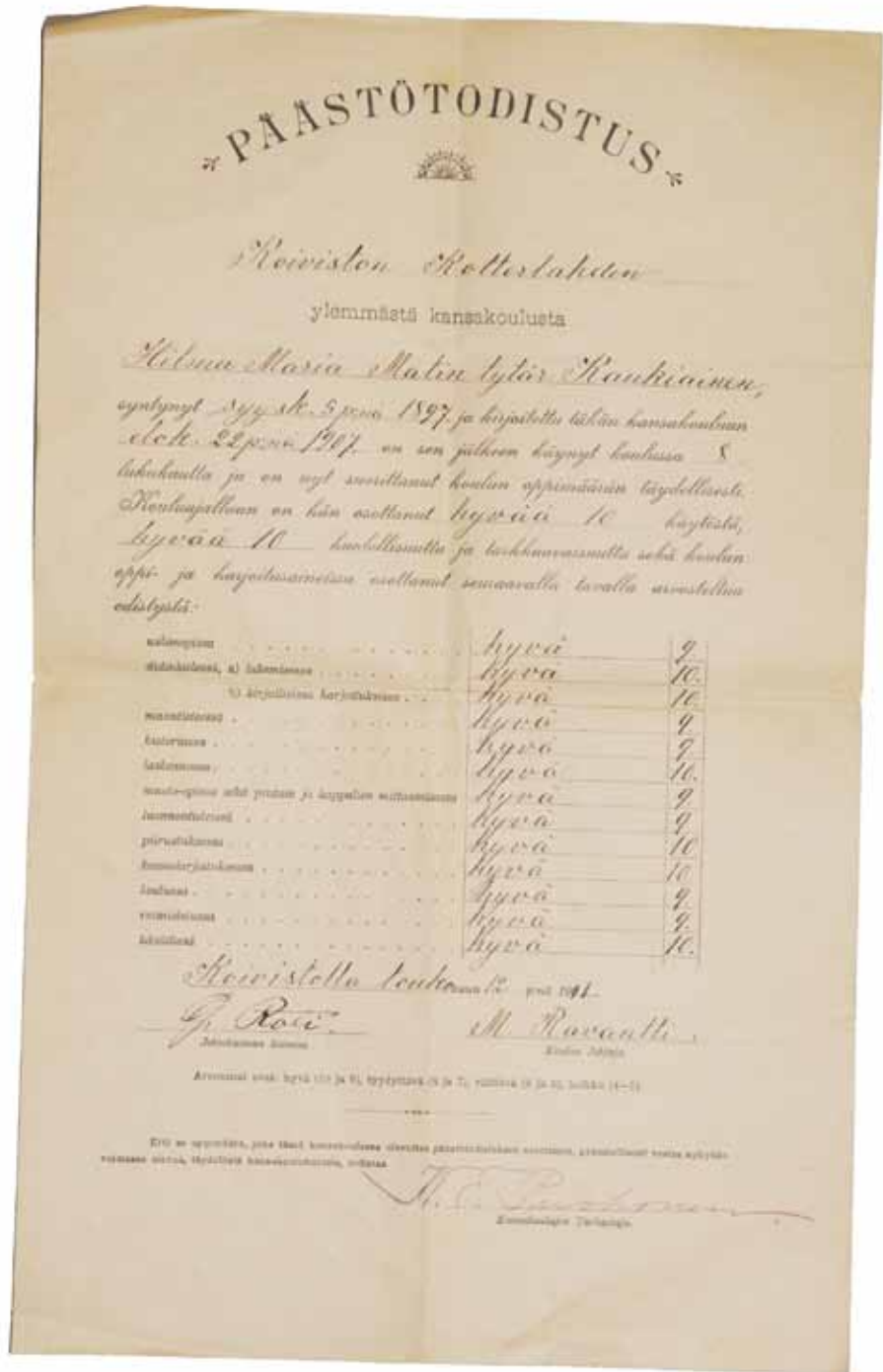
Koiviston Kotterlahden ylemmstä kansakoulusta

Aarteet ovat aarteita. Eivät välttämättä kultaa, vaan jotakin kultaa-kin kalliimpaa. Ja niiden löytäminen, se vasta mukavaa on. Minun aarrearkkuuni sen kun paisuu vaan. Laatikoiden pohjalta tai mistä lie vinttikomeroista löytyi nimittäin päästötodistus Koiviston Kotterlahden ylemmstä kansakoulusta vuodelta 1911: rusketunutta paperia, mustekynällä kirjoitetut rivit painetun tekstin seassa. Huolelliset allekirjoitukset Y.Ratia, Johtokunnan Esimies, M.Ravanti Koulun Johtaja, H.E. Ruohonen Kansakoulujen Tarkastaja. Tämän paperin aion kehystää ja viedä pieneen museooni, koulumuseoon rihvelitaulun ja puisen kasviprässin rinnalle.

Hilma Maria Matintytär Kaukiaisien todistus on loistava. Tosin ylisanoja ei tuohon aikaan käytetty eikä kiitettäviä jaettu. Täysi kymppikin todistuksessa oli yksinkertaisesti hyvä. Kyllähän me olemme Hilma-tätiä viisaaksi ja sivistyneeksi tienneet ja Kaukiaisien suvun koivistolaiseen tyyliin perin fiksuksi. Kursilla varmaankin pitäisi, mutta aarteen äärellä ei malta. Täysiä kympejä lukemisessa ja kirjallisissa harjoituksissa, laskennossa, piirustuksessa, kaunokirjoituksessa ja käsitöissä. Ja vaikkei alenevassa polvessa sukua ollakaan, niin väkisinkin noita samoja geenejä täytyy perittyinä olla, todistuksissa todistettavasti. ”Osajaa se tyttö lukee, osajaa se” on perimätietona kerrottu lausahdus nelivuotiaasta Hilma tyttärestä.

Yhdenlaisen päästö- tai välitodistuksen sai Koiviston Viestikin viime kesän Koivisto-juhlilla. Lukijatutkimuksen tuloksista ja palautteesta voitte lukea tuonnempana. Yleisesti lehteen oltiin tyytyväisiä. Hyvää lehteä tehdään, mutta parannettavaakin on. Ja uusia ideoita oli tarjolla myös. Lehden etuliepeeseen toivottiin Koivistoon liittyviä tietokilpailukysymyksiä. Löytyisiköhän lehden lukijoista koivistolaisten omaa reijiosalmista? Kysymysten laatijoita voisi olla useampiakin. Visailukysymyksiä kysellessä välitietoisuutta ja vanhat jututkin eteenpäin leikin varjolla.

Menetetystä Karjalasta ja sotilapsuudesta, menetyksistä ja evakoudesta kertovassa dokumentissa kehoitettiin vaalimaan muistoja aarteina. Hyvien muistojen tiedetään olevan keskeinen osa myönteisen minäkuvan synnyssä. Toisaalta ajan kulu ja unohtus ovat armollisia. Asiat unohtuvat. Huonot muistot joutavatkin unohtua. Hyviä muistoja kannattaa vaalia ja siirtää ketjussa eteenpäin. Hyvillä muistoilla voi hehkutella. Ajan kuluessa hyvä on muuttunut kiitettäväksi, kuin todistuksen arvosanat. Siispä kiitettävästä kiitollisena muistelen kohtaamaani hyvää ja nautin perimätietona ja suvun legendoina saamista ja toisten kanssa jakamista rikastuttavista muistoista.

Rakkaamme

Eeva Maria
AIMO

os. Torkkeli

s. 24.06.1925

k. 26.12.2012

*Tähtien tuikkiessa taivaalla,
taas äitini katseen mä nään.
Se kulkijan tiellä on lohtuna,
se lämmitää hyytävän sään.*

Kaivaten
Sirpa ja Eero
Senni perheineen
Sisaren lapset perheineen

Siunaus toimitettu läheisten läsnä ollessa.

KOIVISTON viesti

Toimitus ei vastaa sille lähetetystä materiaalista. Lehden vastuu ilmoituksista rajoittuu ilmoitushintaan.

Kirjoittajat vastaavat tekstien sisällön oikeellisuudesta ja toimittamiensa kuvien käyttöoikeuksista.

Toimitus voi tarvittaessa lyhentää tai muokata sille toimitettua aineistoa.

Liikeilmoitukset 50 snt/ppm

Kuolinilmoitukset 34 snt/ppm

Lasten kuvalliset onnittelet 6e/kpl

ISSBN 0780-1289

KUSTANTAJA:

Suomen Koivisto-Seura r.y.

Jäsenlehti. Ilmestyy kerran kuukaudessa, kuun 20. päivänä.

Lehteen tarkoitettujen ilmoitusmateriaalin tulee olla toimituksessa viimeistään lehden ilmestymistä edeltävän kuun lopussa.

Aineisto mieluiten digitaalisena:

studio@salokanneltoivonen.fi

Muussa tapauksessa paperikopiot, muistitikku tai CD-levy sekä valokuvat toimitetaan osoitteeseen:

**Studio Salokannel & Toivonen,
Koiviston Viesti** p. 03 7824 553
Rauhankatu 8, 15110 Lahti.

Aineisto palautetaan vain jos mukana on postimerkillä varustettu palautuskuori osoitteineen.

Tilaukset, osoite- ym. muutokset

aina kirjallisena tai sähköisesti edellämäinnittuihin osoitteisiin.

Tilauksia ei tarvitse uusia.

Seuran jäsenmaksu 28e, sisältää vuoden jäsenlehdet. Seuran kautta voi myös maksaa Karjalan Liiton jäsenmaksun 10e. Lehdessä julkaisemattomia artikkeleita ja kirjoituksia julkaistaan seuran kotisivuilla www.koivistolaiset.net, jossa myös tämäkin lehti on luettavissa myöhemmin.

Jäsenlehdien postituksesta pohjoismaihin +2e/vuosi, eurooppaan +7 e/vuosi muualle maailmaan +12 e/vuosi
Pankkiyhteys: Nordea 151930-186847

Päätoimittaja

Riikka Salokannel, 0400 94 96 95

Kuvatoimitus ja taitto

Rami Toivonen, 0400 780 398

Johtokunna asjoi

Suomen Koivisto-Seuran talvipäivä

La 16.3.2013 vuosikokouksen jälkeen ravintola Iris, Aleksanterinkatu 20, Porvoo

Yhteinen lounas noutopöydästä.

Tervetuloa!

Suomen Koivisto-Seura ry:n sääntömääräinen vuosikokous

la 16.3.2013 klo 11.00
Ravintola Iris, Aleksanterinkatu 20, Porvoo
Tulokohvit klo 10.00 alkaen!

Tervetuloa!

Hartaast'

"Uness usein olen lapsi pieni"

Se mielestäni paras koivistolaisten laulu päättyy sanoihin: "Mutt uness usein olen lapsi pieni, mi onnellisna kotona taas oon!". Siinä on vinha perä. Jokaisen elämässä näet on kolme todellisuutta: menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus. Näin vuoden vaihteessa sitäkin kannattaa istua miettimään.

Omat vanhempani elivät paljon muistoissa: siellä koivistolaisten laulun merimaisemassa. Heidän kaudenmuistonsa olivat siellä. Siellä oli lapsuus, kotiranta, kirkkoranta, nuoruus ja nuoruuden rakkaus toiveineen. Lapset syntyivät siellä, kaikki seitsemän, minäkin vähän ennen sotaa. Sinne rakennettiin koti, jota täydennettiin vielä välirauhan aikana. Siellä kasvoi kirsikkapuu ja tarvittavat vihannekset, perunat ja juurekset. Aikaa ei vielä ollut paljon istuskella rannan kivillä. Me lapset saimme kuitenkin melkein koko kesän olla hiekkarannalla leikkimässä kivi- ja käpyleikkejä, mutta uimaan emme saaneet mennä kuin "sumppukivelle" saakka. Sitten alkoi äkkijyrkkä. Terveitä ja iloisia olimme. Sairaudet ja muu ikävä tulivat vasta sodan aikana ja sen jälkeen.

Vanhempani kaipasivat hiljaa koko ikänsä paluuta kotirannoille. Äiti itki usein, ja kun kotiinpaluusta ei alkanut enää olla toivoa, hän määräti toivoa siirsi kaipuunsa tulevaisuuteen, "kotirannalle", jossa eivät myrskyt pauhaa eikä synti tee enää turmelusta. Hän hoiti omaa ja miksei perheensäkin ikävää laulamalla lauluja "uudesta taivaasta ja uudesta maasta", missä onni, rauha ja rakkaus ovat pysyvästi läsnä. Ikävä, kaipaus, sydänsurut ja ruumiin sairaudet jäävät tänne. Samoin tulivat sydänsurut ja ruumiin sairaudet.

Vanhempien perintönä sekä menneisyys että tulevaisuus ovat siirtyneet meihinkin tämän ikäisiini. Aivan nuorimmissa ei ehkä ole enää samaa syvyttä kummassakaan. Me tässä perinnössä kiinni olevat saamme nykyisyyteen voimaa sekä menneestä että tulevasta. Se on jaksamisemme yksi pääperusta.

Nyky psykologia painottaa elämistä tässä hetkessä. Joskus vain ihmettelee, missä nykyihmisen juuret ovat. Mistä hän ammentaa voimansa. Monelta on usko Jumalaankin pyörähtänyt sivuraiteille. Päämääräkin näyttää olevan hämärän peitossa. Jotenkin säälistää pelkäämistä nykyhetkessä elävän ihmisen kasvu. Niin kuin tuuli heiluttaisi sellaista menoa. Vaikka kyllä elämä varmaan tuntuu elämältä kun saa koko ajan ponnistella omassa varassaan. Muutamat sanovatkin, kun heitä yrittää neuvoa ja varoittaa: "Elä elämä!", vaikka luulen, että kukaan ei oikein tiedä, miten sitä eletään ilman historiaa ja tulevaisuutta.

Meillä uskovilla on "paremmat päivät edessäpäin!". Voimme sanoa "taivaassa tavataan", "hyvää kotimatkaa" ja monia hyviä toivotuksia toisillemme. Ja nytkin uuden vuoden kynnyksellä voimme sanoa: "Armorikasta Uutta Vuotta" ja toivottaa sydämestämme Jumalan siunausta nykyhetkelle, mitä se tuokin tullessaan. Kaikki on Jumalan hyvyyttä, armoa ja rakkautta.

Siunauksin ValmaLuukka

– Puheenjohtajalt' itseltää –

Vastatuul viep karpäset kerallaa

Toisen maailmansodan jälkeen alkoi lähes puoli vuosisataa kestänyt kylmä sota. Kansalaisten huolena oli maailmanrauhan kestävyys. Taloudellisia oloja ei sen sijaan niinkään murehdittu.

Tänään tilanne on toinen. Eurokriisi, lama, julkistalouden velkaantumisen ja muut rahaan liittyvät otsikot ovat keskeisessä asemassa. Ja jos mediaa on uskomisen, kansa on hyvin huolestunut.

Tässä on se kummallinen piirre, että elämme nyt sellaisessa yltäkylläisyydessä, josta kaksi sukupolvea sitten ei osattu edes uneksia. Vanhemmat muistavat vielä, kuinka Korean sodan synnyttämä nousukausi näkyi vaurauden kasvuna myös 1950-luvun alun Suomessa. Tilastot kuitenkin kertovat, että 90-luvulla kansantulon vuosikasvu saattoi olla samansuuruinen kuin koko kansantuote 1950-luvun alussa. Nykytapaan laskettu BKT nokkaa kohti on kasvanut vuodesta 1975 tähän päivään mennessä yhdeksänkertaiseksi.

Asumisväljyys oli vastaavasti 1950-luvulla kuuden neliömetrin paikkeilla, kun se tänään on noin 35 neliometriä henkeä kohti – eikä tähän lasketa loma-asuntoja. Sen verran on säästöönkin siis piisannut rahaa, paljon tämänpäiväistä pienemmistä tuloista.

Eli jos haluaa valittaa huonoista ajoista, täytyy olla kovin huono muisti.

Ihminen on mukautuvainen, niin hyviin kuin huonoihin oloihin. Joidenkin ongelmien ympäri opitaan kiertämään, koska niiden ratkaiseminen olisi epämiellyttävää. Tuttua työpaikoilta.

Vastaavasti tämän hetken tulotaso nähdään melkein oikeana, kunhan vain inflaatiokorjaus ja ripponen sen päälle saadaan tykö. Palkansaaajan kannalta vuoden 2003 tulotaso vaikuttaisi katastrofaaliselta, vaikka tuolloin sitä ei ymmärtänytään voitotella.

Vaan näin se aika kulkee; edellisen sukupolven saavutukset ovat nykyisen saavutettuja etuja.

Jouni J. Särkijärvi

Suomen Koivisto-Seura r.y.
Perustettu 1948

Toimii koivistolaisten yhdysseiteenä
- järjestää kotiseututilaisuuksi
- harjoittaa julkaisutoimintaa
- suorittaa kotiseutukulttuuriin liittyvää kokoamista ja tallentamista.

www.koivistolaiset.net

Puheenjohtaja, Jouni J. Särkijärvi
Kuurinniityntie 1, 02750 Espoo
puh. 040-561 4951
jouni.sarkijarvi@pp.inet.fi
Varapuheenjohtaja, Tuula Koppinen
Rauhalanpuisto 10 B 36, 02230 Espoo
puh. 050-516 5651
Sihteeri, Virpi Huhtanen,
Ahtaanmäki1A2, 02280 Espoo.
puh. 0440-501 806
virpi.huhtanen@kolumbus.fi
varalla Risto Kaukiainen, Helsinki

Taloudenh. Karjalan Tilikeskus/Patrikainen
Ratakatu 47, 53100 Lappeenranta
puh. 05-5448850
Perinnetoimikunta, Jorma Simola pj.
Proomukatu 6 A 14, 15140 Lahti
puh. 040-564 9341
Taidetoimikunta, Leena Airaksinen pj.
Metsäpirtintie 10 A 1, 02130 Espoo
puh. 050-548 1601
Senioritoimikunta, Helge Teikari pj.
07190 Halkia
puh. 019-664 8112

Hallituksen muut jäsenet:
Raimo Kyytsönen, Mäntsälä
varalla Hannu Veijalainen, Lahti
Eero Ahtikari, Piikkiö. 050-525 5174
varalla Airi Saarinen, Turku
Tuomo Kokkala, Kotka. 050-589 4443
varalla seppo Rytkölä, Kotka
Esko Kaukiainen, Tuusula. 0400-800 752
varalla Pertti Hämäläinen, Espoo
Riitta Nurmi, Porvoo. 041-455 8885
varalla Marja-Leena Montonen, Porvoo

Hanna Silfver, Piispanristi. 02-243 2940
varalla Tuula Agge, Parainen
Tuula Raukola, Kotka. 044-522 8098
varalla Mirja Haapanen, Hamina

Koivisto-säätiö:
Hallituksen pj. Sirpa Taskinen
puh. 040-5811 642
Säätiön asiamies Pertti Hoikkala
Vanha Veckjärventie 11, 06150 Porvoo
puh. 040-583 5397
koivisto-saatio@kolumbus.fi

Katkerä, katkerää

Mie häräsi aikase, istuskelin sänky laijal ja heiluttelin jalkojain, ja mietin et kasvaisikoha mie nii isoks et jalat ylettyis täskii lattii ast.

Äiti tul aamuaskareistaan sissää ”ai sie oot jo heränt”, mut äiti ol joteekii allapäin, hää ei minnuu oikee huomantkaa. Siin liitta tulta tehhes hiljaa niiku itsekseen laushti ”mikä ihmeen kumina tuolt merelt kuuluu”. Mie vein ronttoset jalkaa ja läksin ulos, kujasii pitki juoksahin selkäranna puolel, siin istuin hetke kivel. Sissää männees olin äitil sanont et ”merel on joku iso laiva joka pittää ihmeen kumiinaa, mut se ei tuu tänne, va mänöö pois päi”.

Päivä män joteekii hiljaisuuvess äiti ei miul paljo haastant. Sit illal selvis, ryssä hyökkää, oikee suur hyökkäys. No äiti rupes viel illal leipomaa. Aamul ol leipii pöyvä iso läjä. Sit juostii naapureis, koitettiin saaha tietoi rintamalt. Oisko taas evakkoo lähtö ei ei.

Seuraavan päivän se ol selvä, lähtökäsky voip tulla millo vaan. Sit ol pari kolme sekavaa päivää. Lehmä vietii Soukkaa, lampaat saaha jäävä sepäluotoo. Patjapäälisee koottii parempii vaatteita, sit se ommeltii hyväst kiin. Onni vei hevosel tavaroita souka laituril. Nuo nätit kamarin tuolit näkkyi jäävän kamarii. Sit tul tieto huomen aamun kello 5 pittää olla souka laituril. Äiti ol väsyksis, hää ei olt just nukkuunt.

Kaalimaalle piiloon

Sit yöl äiti herätti miut, ol keittänt puuroo. Hää yritti ommella miul leipälaukkuu isän sarkahousuist. Tulha miul leipälaukku. Sit hää katsel tuota astialaattikkoo, joka ol ryssält säilyyn naveta vintil. ”Ryssil mie en sitä jätä”. Nii hää veti sitä lattiaa pitki, sit hää sai sen mato pääl, jote se liikku joka nykäisy vähäse, rapuille hää laitti lauvapätkät, ja niit lauvapätkkii hä käytti hyväkseen pihalkii. Sit hää män kaalimaaha, joka ol pehmosta hiekkamultaa. Sinne hää kaivo syvän kuopan, nii laatikko painui kuoppaan. Sit mullat pääl ja kaalitaimit paikoilleen jotka hää viel hyväst kastel. Sit istuttii hetki rapusil ja itkettii.

Hänel ol iso kori varattu, mei eväs koriks johoo hää aina laitto jottai. Sit hää muisti et meil kaulas pittää olla lappu jost selviää ketä myö ollaa. Jos vaik pommitukses kuollaa, voivat ilmottaa omaisil. Äitil ol vain aaltopahvii mihi pit kirjoittaa nimiä, joku sukulaise nimi. Miulle äiti kirjotti Hiljatintin nimen, joka ol miu kummi

ja häne osoitteen Helsingis. Kosmuskynäl ku kirjoitti se män välil pahvist läpi, ja jälki ol huonoo. Sit hää pesi meitä molempii ja laitto paremmat vaatteet molemil pääl, miul ol se pahvilappu suoraa ihhoo vaste. Nii piettii yhteine rukoushetki ja alettii lähtee kävelemmää soukkaa.

Koris ol kaks sankaa hää män sen kans jo ulos ”en mie jaksä tätä kantaa soukkaa saakka” Sit hää kaivo korist ison hopeakannu, joka ol paksuu koristeellist hopeaa. Sen äitin isä ol saant lahjaks laivayhtiölt jota hää ol 20 vuotta palvelt. Sen äiti kääri voi paperii ja kävi sen viel kaivamas sinne astialaattiko vieree. Mittas askelil matkan saunan rappusil, ”muista siekii nuo askeleet”. Päivä alko kajastaa, nii myö käveltii raitil kohti soukkaa.

Niin sit lähetti

Katoha peräst tul Onni hevosel. Hevose peräs ol pienpyöräset heinäkärriit, niis istu muutama vanha ihmene jot olliit huonojalkasii. Äiti nosti korin karrii ja miekii mahuin niil istumaa, äiti kans vaihetti paikka nii hääkii pääs välil kyytii. Siin karril istues mietin mihi täs oikee ollaa mänös? Jottai myönteistäkkii tul mielee, pääsöo näkemää maailmaa, sit mietin että en mie isona oikee viihtyis tääl, kesäthä ovat ihani, mut kyl se syksy ja talvi oll pitkä ja pimpee. Pitäs muuttaa isommal paikkakunnal tul mielee ku yks merimies, joka kerto jostai isost kaupungist nuorkist.

Näitä ajatuksii en halunt kertoo äitillein. Nii myö tultii soukkaa mis ol mei kyläläiset. Laituris ol iso armeija moottor, mihi kaik sovittii. No siin ei mänt kauvakaa ku oltii mantere rannas hilkska laituris. Siint lähetti kävelee asemal. Myö äiti kans mäntii hittaammi ku muut. Niihä siel asema lähel muut tullit jo vastaan kuoros huusiit ”sielt ei lähe mittä junni ennää, kaik on pommitettu hajal.

Siel on sia ja muutte eläimii raatoi, taitaa olla ihmisiiki, iha hirveetä”. Siin ko seisottii ni mie kuulin pientä vikinää läiheisest puskast, lähemmi katsottuna siel makas iso sika. Jonka mahasta suolet roikku, se yritti etujaloillaan vettää itseään eteenpäin. Naiset kauhistuivat entisestään ”eiks kellää oo pyssyy et sais lopetettuu tuon elukan kärsimyksen”.

”ny on sota ja tommosil paperilapuul ei oo mittä virkaa. Eik sul ols par kultasormust tai kaulaketjuu, no nätti hoppeine kannukii kelppais”

No sit lähetti kävelemmää takas päi. Rantaa ol tult iso hinaaja, jonka luokse myö mäntii. Sinne män kolme naista ja laituril seiso kippari näkönen mies. Äiti kysy silt ”mihi sie mää, otatko miut ja pojan kyytii?” Kippar vastas harvasanasest ”Mä mene haminaa, mul on ruumas haavoittuneit. Lähren minut pääst ku noi lotat vievä muutaman ämpärillisen vet tonne ruuma. Toho hyttii mahtu viel muutma henk, mut se mak-

saa. Kannel mä en ota kettää”. Äiti innokaana ”miul on kyl rahaa” veti pussin essii ”on suome markkoi ja englannin puntiikii, kummil mie saan maksaa”. Rahat ol hänel käsis, Kippari siihe ”ny on sota ja tommosil paperilapuul ei oo mittä virkaa. Eik sul ols par kultasormust tai kaulaketjuu, no nätti hoppeine kannukii kelppais”. Äitin pää painu alas, hää pyöriitti päätä siihe kippari sano ”ny mä lähren, on tot sumuu tos viipuri lahrel viel, ni päässe siint yli, ni saaristo suojas taas pärjää pare”. Äiti lyyhisty kori pääl istumaa, ja alko itkee. Mie häntä pein kaulast kiin ja silitin häne tukkaa. Hinajan ääni ku loitton, ni tykkei jyske kuulu parempi, jo muutama kilometrin pääst?

Kettää muita ihmisi ei näkynt, äiti pikkuhiljaa rauhottui. ”Kylhä mei pittää täst johokii lähtee, kävellää vaik tuone Viipurii päi. ”Hiljaa käveltii nii äiti siin niiku itsekseen sano ”siinhä hevosekärryil ois isän hopeakan nu hyväst tult”. Jostai kuul huuto. Juna on tääl hautausmaa lähel lähtöo kohta. Sillo meitä vietii juostii kovast, äiti meinas jo heittää mei korin ojaa, mut jostai kuul huutoo ja äitiki huus ”täält tullaa, älkää lähtekö”.

Nii alko veturi puuskutus kuuluu ja keritti ku kerittiiki jun-

naa. Siin ol vain muutama härkävaunu, mihi päästii siel ol olkii lattia ja lehmä jätöksiiki vissii. Äiti keräs kuivii olkii vaunu nurkkaa ja istahti niia pääl ja mie häne vieree. Äiti siin huokail ja kiitti jumala, et ol päästy junnaa. Juna läks ja hetke pääst äiti ol unes ku juna män kolkutti.

Kanaverko al

Vissii Makslahes se vekslas ja otti lisävaunui ja ihmisi tul lissää. Välil juna pysähty otti ihmisi kyytii. Sit lähel Viipurii tul ilmahälytys ja juna pysähty kanaverko al. Myö saatii männä ulos mut kanaverko alt ei saatu männä pois. Sit alko kuuluu lenkonnei ääni, mie isompii poikiin kans katselin ku pommikonnet vähä kierteliit ja sit ryhmäs männiit Viipuri pääl. Tuol on Suomalaisii hävittäjii, pari messersmitii kiertel pommikonnet: ne eivät saanaat niitä puotettuu vaik tuliit niitä.

Mutta sen näin ku pommikone tulituksen saatuaan käänty takas ja puotti pommit metsää. Mut sit ku pommarit männiit Viipuri pääl ni ilmatorjunta ol tarkkaa ja monta pommarii putos. Mut moni pommikone pääs Viipuri pääl. Sen näki ku pommit irtos konneist ja maa tärähtel. Hävittäjät lenteliit mei yli isot pojat ihmettäliit mikä

tuo uus hävittäjä on, jolla venäjä lentää. Sen ääni poikkes muista ja pyöreiden siivenpäitten takia erottu muista (Englantilaine Spitfire) ja lens joteikki nästist. Se jahtas Suomen messersmittii, Messersmitt sai vähä rakkoo ja veti konneen jyrkäst ylös. Ylhääl se tek ”immelmanin käännök-sen” ja tul vastaa spitfireä, joka hajos taivaalla. No konneet hävisiit taivaalt. Viipurist näytti nousevan savua tulipalosta. Myö äiti kans syötti evvääitä ja joku toi juomavettä meil ämpäreillä.

Mansikoita pelloreunas

Aika kävi meil pojil pitkäks, siel ol vanhemp mies joka piti meil komentoo. Silt pyyvetii luppa et päästääks myö pissal tuone pello puolel. No mänkää, ol vastaus. Myö mäntii pelloreunaa kolme poikaa. Pellol näky mät-tää reunas vähä punasta. ”Tuol on kypsii mansikoita”, sit ei meitä pitel mikkää, juostii pelloj ja siel ol valejunarata, puusta tehty ja maalattu mustaks, kiskopääliset ol kiiltävät. Sillo jyrähti, kaks ryssä hävittäjää lens hiljaa rattaa pitki. Isom poika komens ”heti tuoho issoo oijaa”. Mie katsoin et ensimmäine kone ei pysty kääntämää minnuu kohe vaan lentää yli, mut pahus tuo takimaisen koneen lentäjän pää heilahti, sehä läks kaartamaa jot pääsöö ampumaa minnuu. Miul on muutama askel ojja sinne hypätes vilkasin taakse, olin melkein konneen tähtäimes, mius tuntu et jäin leijumaa ilmaa enkä puttoo ojan suojaan, Mut sinne mätkähin ja kone jyrähti yli. Siin oja pohjal isomp poika sano ”katsotaa tulootko ne takas tänne. Oja suuntasest sit mei pittää painuu tuoho pie-nee sarkaoijaa” mut konneita ei kuulunut. Hetken ootettuamme juosta kirmastiin kanaverko al. No äiti tietenkii ol hermona ”mis sie olit ku ryssä konnett männitt täst yli” No mie en kertont tottuutta, vaa sanoin olleeni pelloreunas puskas.

Sit sinne tul lähetiipojat ja hei ol huono uutisii. Viipurin asemaseutu on pommitettu pahast, sielt ei enää pääse junäl läpi. Heil ol suunnitelma, et il-lal pittää kävellä joku kilometri Viipurilaha rantaa. Siel armeijan moottorivene vettää meijät. Moottorii ei sovi ku osa teist,

mut hyö etsiit veneitä rannast joita moottor vettää ja ne jotka ei sovi venneisii joutuut mänem-mää vettee ja pitämää köysist kiin, moottor vettää ja armeija laskee sumua lähel ettei lento-konneet huomaa meitä.

Taas miu äiti alko itkee ku hää ei ossa ees uija, vaik on saarelaine. Nii siin vietetti iltapäivää haastamal ja virsii veisate. Illa suus tulliit taas lähetti-pojat meitä katsomaa. Hyö kertoit et Viipuri ratapihhaa kunnostaa monta tuhatta naista jol on hevosiiiki käytös. Ratapiha pitäis saaha kunto ku siin pitäis saaha monta junnaa viel läpi, sitä ootta havoittuneitaki kulettavii junii kaks kappaleta, jote voip olla et sielt viel yöl pääsöö junal läpi,

Tää tieto nosti äitin mielen-tillaa, ja laulamisel sai lisävoimii. Niihä siin kävi et iltahämäris meil pietti komentotilaisuus, et juna lähtee hetke pääst ja voip päästä Viipurist läpi. Mut jos se puttoo kiskoilt pois, ei piä jää-hä junnaa oottamaa, vaa pittää lähtee kävelemmää Viipuri läpi ja sillast yli ja sielt pittää kävellä seisakkeel muutaman kilometri päähä ja kokoontua sen pohjois-puolel olevaan metsään.

Ja taas mäntii

Nii juna läks liikkeel. Viipurii tulles se kulki hiljaa ja keinah-tel mite millokkii. Mie kiipesin härkävaunu ikkunast katsomaa milt Viipuri nyt näyttää, mut tappelu ol kova ja isommat pojat heittiit miun alas. Mie jouvuin kurkistelemaan oven raost joho laitoin puu palan jost näin vähä. Hiekka kuoppi ja yhen hevosen raadon. Tätä heittelemistä jatku pitkään, mut si se tasaantu ja ju-na pääs täytee vauhtii.

Mie nukuin enkä muista matkastat mittää, enneku juna pysähty Halikon asemal, siel ei kuulunt tykkei jyske. Asemal saatii pohjaa palannutta pahhaa kauravelli. Yks lautne ja lusikka kiers, jokane sai muutaman lusi-kallisen. Sit auto laval ja meijät vietii Angelniemelle Sapolaha kouluul. Siihe päätyt mei evakomatka.

Tuost hävittäjän hyökkä-yksest miu jäi painajaine, näin siint unnii. Mut sit se helpotti ku kerroin sen äitille ja yhes siin puhutti.

Koiviston Viestin lukijatutkimus

Viime kesän Koivisto-juhlilla järjestettyyn lukijatutkimukseen vastasi 150 henkilöä. Kaikki mielipiteet kirjattiin.

Vastaajista 71 on yli 70-vuotiaita, 40 iältään 60-69 -vuotiaita, 22 on 50-59 -vuotiaita, 8 kpl 40-49 -vuotiaita ja 6 oli alle 40-vuotiaita. Kolme ei ilmoittanut ikäänsä.

Viestii pidettiin yleisesti tärkeänä ja tarpeellisena, koivistolaisten yhdyssiteenä, jollaiseksi lehden perustaja Mauno Koivuneva sen alun alkaen tarkoittikin. ”Jatkakaa entiseen malliin” luki monessa vastauksessa. Kukaan ei ehdottanut Viestin lopettamista.

Viesti luetaan yleensä heti sen saavuttua ja 90 vastaajaa ilmoittaa lukevansa kaikki jutut. Yhtä moni laittaa lehdet talteen pitemmäksi aikaa.

Jutut Koivistosta sellaisena kuin se oli ennen kiinnostavat vastaajia, mutta eniten toivottiin juttuja sekä entisistä ajoista että Koiviston nykyoloista.

Juttujen pituus ei ole merkittävä kriteeri, mutta yli yhden sivun pituiset jutut olisi hyvä toimittaa ”jatkokertomuksina” peräkkäisissä numeroissa.

Kuvitukseen oltiin yleensä tyytyväisiä, kuvia voisi kyllä olla enemmänkin.

Murteella kirjoitettuja juttuja arvostettiin ja niitä toivottiin lisää.

Internetissä Viestiä seuraa vastaajista säännöllisesti 18 ja silloin tällöin 68 henkilöä. Ahkerimpia netin käyttäjiä ovat vanhimmat vastaajat, yli 70- vuotiaita on 29, 60-69 -vuotiaita 24 ja 50-59 -vuotiaita 17 henkilöä.

Lehteen voisi tehdä ns. ”taittopalan” = laatikko, jossa olisi esim. teksti: Lue KV myös netissä

osoitteessa www.koivistolaiset.net.

Joku vastaajista valitti, ettei edes tiennyt lehden löytyvän myös netistä. Joku toinen taas haluaisi Viestin nettiin samanlaisesti kuin se ilmestyy. Tämä ei ole järkevää, vaan nettiversion julkaisemiseen lehden ilmestymisen

jälkeen pitää olla viive, kuten nyt on tapana.

Koska Saarenpään Hilskat ry. julkaisee sivustoillaan vanhoja Viestin numeroita, KV:n sivuilla pitäisi olla linkki Saarenpään Hilskojen nettisivuille.

Toiveita ja ideoita toimitukselle:

- Etusivun sinisessä palkissa voisi olla säännöllisesti joku (mieluiten jonkun lukijan lähettämä) Koivistoon liittyvä kysymys ja edellisessä lehdessä olleeseen kysymykseen vastaus.
- Lehdessä olevat valkoiset palstat voisi hyödyntää paremmin (vaikka koivistolaisia sanontoja siteeraamalla).
- Vanhoja artikkeleita toivotaan uusintoina Koiviston Viestiin.
- Enemmän ihmisten muisteloita.
- Jälkipolvien kuulumisia KV:n sivuille. Nuorten menestyvien koivistolaisten haastatteluja.
- Yhdistysten tapahtumista tietoa.
- Kylä- ja koulupiirien nettisivujen osoitteet.
- Yhteydenottopalstaa toivotaan. Sen avulla voitaisiin aktivoida ihmisiä ottamaan yhteyttä esimerkiksi entisiin naapureihin tai ystäviin, joiden kanssa ei ole voinut olla aikoihin kontaktissa.
- Runot pitäisi painaa isommalla fontilla.
- Historiallinen näkökulma kiinnostaa, voisiko aiheesta tehdä teemanumeron?
- Juttuja koivistolaisten uudelleen sijoittumisesta sodan jälkeen.
- Olisiko tarvetta julkaista KV äänikirjeenä (esim. Säätiön avustuksella)?
- Joku toivoo lisää sivuja lehteen.
- Voisiko jäsenetuna julkaista jonkun teemanumeron? Siihen pitäisi saada ilmoituksia, jotka kattaisivat ainakin osan kustannuksia.

Lukijatutkimukseen osallistuneiden kesken lehden toimituskunta arpoi kolme kolmenkymmenen euron palkintoa. Arpaonni suosi seuraavia: Pekka Hämäläinen Helsingistä, Veli Hämäläinen Tampereelta ja Raimo Mannonen Pornaisista. Kiitos kaikille osallistuneille ja onnea voittajille!

Suomen Koivisto-seura ry.
Koiviston Viestin toimituskunta

Hiekkarantojen ja petäjien Patala kyläkirjauutuuden kuvaamana

Anja Talo-Lehto kertoo kyläkirjan valmistumisesta. Vieressä Teija Itkonen ja tietokoneen ääressä Anja Talo

Porvoon Omenamäen palvelutalossa oli 15.12. uuden koivistolaiskyläkirjan julkaisutilaisuus. Olen pariin otteeseen aikaisemminkin osallistunut kirjantekoon (sen lisäksi, että oppikouluaihana taoin yhden kesän WSOY:n sitomossa kirjojen liimaselkemyksiä puuhamaralla tiiviimmiksi), mutta tämän uusimman teoksen - "Patala - kotikylä Koivistolla" - kokoamiseen julkaisukuntoon saattamiseen osallistuin kyllä edellisiä teoksia intensiivisemmin. Kahvitilaisuudessa kirjaa esittelivät idean sisäkoltaan perinyt Anja Talo-Lehto ja varsinaisesta toimitustyöstä vastannut Tea Itkonen, ja minä kuvailin hieman tarkemmin uutuuskirjaa ja sen valmistumisvaiheita.

Patala -isä

"Kaikilla o kallaa ja rahaa, harval hyvää hevosta". Näin sanaili isoisäni, "Patala-isä", kehaisten eloan Patalan kylässä 1890-luvun lopulla, "koton Karjalas". Millaista oli elo siellä, missä jokaisella talollisella oli oma "kartano"? Miksi vielä yli 70 vuotta sitten menetetyt kotiseudet saavat edelleenkin sadat ihmiset kerääntymään muistelemaan elämää rakkailla entisillä kotirannoilla, mäillä, metsillä ja pellonpientareilla? Vastauksia näihin ja vastaavanlaisiin kysymyksiin pyrkivät antamaan viime aikoina julkaistut useat kyläkirjat.

Käsillä oleva kyläkirja "Patala - kotikylä Koivistolla" on tuloksena alun perin jo parinkymmenen vuo-

den aikana Inkeri Talon aloitteesta Patalan kyläkokouksissa kerättyä aineistoa, jota on täydennetty lähinnä työryhmässä täällä Porvoossa hänen sisarensa Anja Talo-Lehdon ja kirjan toimituksesta suurimman vastuun kantaneen jaakkimalaisen Tea Itkosen johdolla parin viime vuoden aikana. Mutta kirjan sisällön koontamiseen ovat osallistuneet monet muutkin Patalassa syntyneet ja heidän jälkeläisensä, jotka ovat osallistuneet Koivistojuhlien kyläkokouksiin. Lisäksi on tietoa kerätty melkoisesti myös internettiä hyväksi käyttäen.

(Retkellä) läpi Patalan kylän

Itse olen oikeastaan vain "puol-patalalainen", koska olen syntynyt Patalan naapurikylässä Hyttölässä, mutta sen sijaan äitini Impi Maria, patalalaisten Malakias Lehtolan (v:een 1913 Leipäsäkki) ja hänen vaimonsa Aina Marian (os. Kokkala) tytär, oli Johanneksensa kanssa avioitumiseen asti paljasjalainen patalalainen.

Kirjan esipuheessa Lukijalle Anja Talo-Lehto jakaa teoksen kolmeen jaksoon, joista ensimmäinen jakso käsittelee paitsi lyhyen yleisesittelyn Koivistosta vuosisatojen aikana myös varsinkin kylän raitteilla äitini Impi Pielan johdattelemalla retkellä läpi Patalan kylän, jolloin edetään talosta taloon kuvaillen ihmisiä ja heidän elämäänsä, töitönsä ja toimiansa elämän eri vaiheissa sanoin ja kuvin historian

monella eri aikatasolla, arjessa ja juhlassa, rauhan ja sodan aikana.

Kirjan toinen jakso kuvaa ihmisiä ja tapahtumia talvisodan alkamisesta ja evakkoajan kokemuksesta. Tässä osassa on esimerkiksi mielenkiintoinen kyläkartta, joka on kyläkokouksissa 1980-luvulla piirretty ihmisten muistikuvien perusteella.

Viimeinen jakso kertoo paluusta saarelle ja jälleenrakentamisesta jatkosodan aikana sekä uudesta evakkoajasta ja asettumisesta uusille kotisijoille eri puolilla kanta-Suomea sekä kuvauksia nykyisistä oloista, elämän jatkumisesta uusissa oloissa.

Mitäs lähditte sieltä

Evakossa moni koivistolainenkin joutui kuulemaan ryssittelyä. Vielä nykyäänkin saattaa silloin tällöin maassamme kuulla syytöksenmakuiseen kysymyksen "Mitäs lähditte sieltä?!" Toisaalta ei enää myöskään läheskään jokin suomalainen tiedä Koiviston nimen kuullessaan muuta kuin presidentti Koiviston tai ehkä lauluyhtye Koivistolaiset. Ne, jotka ovat muistavinaan, että Koivisto-niminen paikkakunta oli kerran osa Suomea, sijoittavat synnyinkuntamme "jonnekin sinne Laatokan rannoille". Primorskin nimen sen sijaan moni kyllä tietää nykyisin, ainakin, jos kysyjä muistaa hieman johdatella, että "siellähän on se venäläinen öljyterminaali."

Vielä vähemmän kuin Koiviston kauppalasta ja maalaiskunnasta tiedetään mitään pienestä Patalan kylästä. Siksi onkin jo korkea aika pelastaa faktatiedot ja muistot hiekkarantojen kylästä sinisalmen rannalla, kun vielä on jäljellä muistelijaita, jotka ovat siellä syntyneet ja jossa kasvaneet ainakin elämänsä alkuvuodet. Kirjan avulla lapsemme ja lastenlapsemme voivat tutustua sukunsa lähtökohtiin, ettei kävisi niin, että

Kirjan avulla lapsemme ja lastenlapsemme voivat tutustua sukunsa lähtökohtiin

kun heissä kiinnostus omiin juuriinsa varmasti vielä joskus herää, he joutuisivat harmittelemaan, ettei silloin aikansa "tullut isältä tai äidiltä, mummolta tai Äijältä kysyneeksi."

Sotien jälkeen koivistolaiset sijoitettiin ja sijoituivat hajalleen ympäri etelä- ja keski-Suomea. Kirkkoherra Mauno Koivuneva mainitsee Hopun ja Kansanahon kirjassa "Koivisto" koivistolaisten diasporasta kuvaavana esimerkkinä sen, että siirtolaisuuden aikana Koiviston seurakunnasta (joka muuten lopetettiin virallisesti täällä Porvoossa kohta 63 vuotta sitten, loppiaisenä 1950) lähetettiin muuttokirjoja ja siirtokortteja yli 300 seurakuntaan!

Patalan purjeet pullistuvat

Koiviston merellinen sijainti Suomenlahden perukassa oli perustana sille, että myös Patalan pojista ja miehistä hyvin monet suuntautuivat ammatinvalinnassaan kalastukseen ja merenkulkuun. "Hailii happamii, koivistolaisten tappamii" lauletaan eräässä vanhassa luritusessakin. Kyläkirja kertoo esimerkiksi nuottakalastusta pulkilla talvisilla kalastusretkillä jopa jännittävin kuvauksin.

Vielä kiinnostavampia ovat yksityiskohtaiset luettelot patalalaisista laivureista ja merimiehistä kirjan alkupuolen osassa "Patalan purjeet pullistuvat", jossa myös kerrotaan laivojen rakentamisesta ja lykkäjäisistä. Melkeinpä jokaisella Koivusaaren hiekkarannalla rakennettiin rannikkomerillä purjehtivia puulai-

voja, jotka veivät suomalaisia tuotteita - varsinkin puuta, hiekkaa ja kiviä - suurkaupungin, puolentoista miljoonan asukkaan metropolin, Pietarin, rakennustöihin tai Viroon. Latviaan ja Liettuaan, mutta jotkut jopa Englantiin asti. Kirjan loppusivuilla on vielä erillinen luettelo Patalan merimiehistä viime vuosisadan kahtena ensi vuosikymmenenä.

Koivistolaisten laivanrakennustietotaito oli avainasemassa, kun myöhemmin 40-luvulla alettiin sotakorvauslaivojen toimitaminen Neuvostoliitolle koivistolaisen Hollmingin Raumalle perustaman yhtiön johdolla. Kuten läpi kirjan muutenkin myös tähän osioon liittyy runsas kuvitus.

Kuninkaanniemi

Yksi itselleni mielenkiintoisimpia osia on kyläkerroksen yhteydessä esitettävä luettelo paikannimistä. Monet nimistä, kuten esim. Kuninkaanniemi, yleisesti yhdellä silmäyksellä ymmärrettäviä suomalaiselle lukijalle. Siitähän voi arvella, että varmaan niemi on saanut nimensä Kustaa III:n vierailun yhteydessä. Mutta entäpä sitten sana sellainen kuin Ruokinus? Ei hätää, tämä niin kuin muutkin nimet selitetään erikseen laueammin.

Entisenä opettajana mielestäni kyläkirjan kiinnostavimpien osien joukkoon kuuluu Patalan kansakoulun syntyyn ja yleensä kouluelämään liittyvät tiedot ja muistelot aina kiertokoulusta alkaen yläkoulun toimintaan asti. Sivumarginaaleista löytyvät luettelot koulun johtokunnan puheenjohtajista, opettajista ja käsityönopettajista. Luokkakuvien lisäksi sivuilta löytyvien kuvien joukosta itselleni erottuvat selvimminkin kuvit johtokunnan kokouspöytäkirjasta vuodelta 1912, jonka on allekirjoittanut kauniilla, selvällä käsialallaan Patala-isä, isoisäni Malakias Leipäsäkki samoin kuin serkkuni Terho Lehtolan äidin. Selmi-tädin, päästötodistus vuodelta 1924.

Kylän henkistä elämää kuvataan kirjassa muutenkin monelta kantilta. Kerrotaan tavoista ja totumuksista, ruokakulttuurista ja juhlista, leikeistä ja uskomuksista. Kaikille koivistolaisille rakkaan kirkon suojissa tapahtunutta ja sitä edeltävää seurakuntaelämää seurataan aina Kirkkosaaren oman kirkon historiasta alkaen. Kerrotaan häistä ja hautajaisista, rippikoulusta ja lukukinkereistä. Ja kun kertojina on, kuten läpi koko kyläkirjan tekstien, ihmisiä eri elämän alueilta, on tuloksena oikeaa sateenkaaren värikylläisyyteen yltävää tarinaa elämästä "koton Karjalas".

Kirjotuksiin ja kuulumissii

Kerrottua kertomassa

Kirja on helppolukuinen - tosin sen paino, yli kilo kovine kansineen, asettaa tiettyjä rajoituksia. Sivut on jaettu kahteen osaan: leveämpään tekstiosaan ja kapeampaan marginaaliin, jossa on esitetty käsiteltyyn aiheeseen liittyviä selventäviä faktatietoja.

Suurimmaksi osaksi tekstit ovat yleiskielellä kirjoitettuja, mutta joukossa on myös joitakin koivistolaismurteella kirjoitettuja suorasanaista kertomuksia ja joku-nen runokin.

Monet kirjoittajista ovat menelleet kuten itsekin: olen "kertonut kerrottua" eli välittänyt äitini kertomusperinnettä niin hänen nuoruudestaan kuin ajoista raskailla evakkotaipaleilla, mutta olen myös kirjoittanut omia tekstejäni sekä suorasanaista esityksenä että runo-mitassa. Näinhän myös esimerkiksi Eija Vainio on itse kirjoittamiensa juttujen lisäksi välittänyt äitinsä Elsa Pielan rikasta kerrontaa.

Kirjan aikajanalla kerrotaan sivulta 287 lähtien sota-ajoista sankarivainajineen ja evakkoretkineen, paluusta kotikonnuille ja jälleenrakennuksesta ja uudesta mierontaipaleelle joutumisesta Neuvostoliiton suurhyökkäyksen tieltä. Kuvauksia tyyliin "per aspera ad astra", vaikeuksien kautta voittoon. Niitä seuraavat kertomukset nykyaikojen matkoista kotikylään. Tähän osioon tuovat oman suolansa värikkäät valokuvat, joista mielestäni parhain on serkkupojan Terho Lehtolan matkakertomukseensa mukaan liittämä kuva matkalta 1980-luvun alussa, jolloin minäkin sain olla ensi kertaa mukana reissulla saareen. Kuvassa Foton-alus rantautuu Patalan laiturittomalle santaiselle rannalle. Kuva kertoo mieleen painuvasti sen, miten suuresti Isä Aurinkoinen aikanaan tarvitsi kotiseutujamme, kun kaikki hankittu omaisuus jätettiin oman onnensa nojaan.

Olen varma, että nyt painotuore kyläkirja tulee saamaan hyvän vastaanoton ja kulumaan niin patalaisten kuin laajemminkin juuriltaan koivistolaisen lukevan yleisön käsissä. Varmasti kirjan arvostus suomalaisessa kansanelämän kuvauserinteessä tulee vuosien mittaan vain kasvamaan.

Kirjaa on myynnissä 35 e/kpl + postikulut osoitteista:
Anja Talo-Lehto p. 040 766 0497
anjatalo@gmail.com
Anja Talo p. 0400 857277
anja.talo@luukku.com tai
Eija Vainio p. 040 716 1848
vainio.eija@gmail.com

Sotalaps

*Mei Liisa ol sillo pien tyttöne;
vilkas, kerkee ja tiijjohalune.
Hää naapuris poikkas tavatakkaa,
mis naisväe kans tahto tietoi vaihtaa.*

*Koitapahumat kerto naapuril,
mitä naapuris kuul, sen kerto äitil.
Saattoha olla, et sai kyläreissuillaa
tikunellikii sillo tällä jossai maistaa.*

*Ko Koivistol jatkosoja aikaa tyttö kuul,
et suurperreitte lapsist ainakii jotkut
naapurmaihi sottaa pakkoo lähetettii -
sotalapsiks heitä kuulemma kutsuttii -*

*Liisa äitilt alko kintraamma,
et hääkii sais alkaa pakkaamma
ja lähtee Ruotsii, "ko sinne toisiiki
lapsii turvaa Koivistoltkii lähetettii."*

*Mei äitihä ol sillo niiko myöhemmikkii
sitä mielt, et ois hänel vaik kui paljo lapsii,
kotont hää ei höist mihikää yhtäkkää
vierahiil millokaa vois lähetää.*

*Mut tyttö ol sitkee ja päättäväine;
hää kyl lähtis Ruotsii ja oppis kiele.
Äit kyl varmast viel antais periks,
"koha mie vaa jaksan olla hänel mieliks."*

*Sit niiko salama kirkkahalt taivahalt,
äit ilmottikkii tytöl, et marinalt jatkuvalt
hää säästyy tahto ja lupas Liisal
"Saat Ruotsii lähtee vaik seuraaval laival."*

*Tytöl kiire tul matkaa potkukellaa
jäättä pitki salme yli kauppalaa,
ko siel pit sotalapseks ilmottautuu.
Heino Helmi häntä saattamaa suostu.*

*Ko peril hyö pääsiit kelkkoinee,
täti asioillee män lapsinne.
Liisa virastoo kohti läks innoissaa.
Ol pettymys suur, ko ei ainoakaa*

*virasto es näkynt Ruotsii lähtijää.
Eikäbä se olt mikkää ihmekää,
ko virasto oves lyhyest ilmoitettii:
"Ei sotalapsiksi ilmottautumissii!"*

*Vast myöhemmi sai Liisa äitilt kuulla,
et hää yöl ol selväst nähnt unissaa,
et voip antaa Liisam männä ilmottautum-
maa,
eikä tyttö joutuis sotalapseks kuiteskaa.*

*Sithä Liisakii myöns äitil, et oikiastaa
ei hää Ruotsii ois lopult lähtee tahtontkaa.
"Ollaa myö yksis," totes äitil suoraa,
"vaikkei saatais koton ko leipää vaa."*

Punases meres

Nykysi, ko maailma tuntuu kutistuva nii, et välimatkat lyhenööt nii paljo, et ihmiset reissaavat tuon tuostakkii millo mihikii vaik toisel puolel maapaloo muutamias tunnis, ni mei Rista, 11, ja Rkukii, 10, lensiit äitiin ja issään kans joulu jälkee Ekyptii ast viiko ajaks. Ko hyö Uuve vuuve jälkee tulliit takasii, ni mie höil kirjoti kirjee ja neuvoin höitä näiviisii, niiko Äijän oikee onkii valistaa lapselapsiaa:

*Nytko työ, Riku ja Rista, kummatkii
ootta iha Itämaatkaa matkanneet
ja olleet tosjaa nii urhoollissii
et Punases meres ootta pulikoineet,
ni varmast työ vähä aja pääst
olitta molemmat punasii ylt 'päält,
niiko Ameriika inkkarit,
niiko apassit taik siouksit.*

*Eihä sitä tietyst tei iskäkää
aivokohta huomant hääkää,
ko siel Ekypti polttava auringo al
o aina nii kuuma hiekkarannal,
et kamelikkii jannoo kuolisii
jos niil seläs ei ommaa ois vesleilii.*

*Se Punase mere punane vär
o ihmise ihol kamala sitkiäs,
eikä meinaa lähtee pois sit millää,
mut häviää lopult, ko lentämää
ihmine pääsöö, niiko nyt työkii, pilvii pääl.
Nii et nyt teistkii varmast tuntuu, et
työ oottakii iha vaaleet, niiko entiset.*

*Mut mie oon kuult, et ko
varpaavällii ei paistamaa pääse aurinko,
ni sinne sata varmast teilkii o pikkase
Punase mere punnaa jäänt jällelle.
Nyt tei pittää, ko määttä saunomaa,
kaik varpaavällitkii tarkistaa,
et oiskos sinne tosiaa
matkamuietoks jäänt jottai punasta.
Ja jos siel sit jotakii luurajaa,
ni vaik hammasharjal se pois harjata.*

(Koha sit työ vaa muistatta
uuvet hammasharjat taas hankkia.)

Perseidien yö

Perseidit ovat meteoriparvi, jonka säteilypiste on Perseuksen tähdistössä. Siitä on tehty havaintoja lähinnä Aasiassa jo parin tuhannen vuoden aikana. Euroopassa parvi tunnetaan myös nimellä "Pyhän Lauren-tiuksen kyynel". Viime elokuussa nähtiin jälleen runsaiden tähdenlentojen öitä.

*Tähdenlennon sä näit,
valo välähti yössä?
Ehditkö edes
sä toivoa mitään?
Ja jos vaikka oisitkin -
oisko auttanut yhtään?*

*Kuni tähdenlento
on elomme täällä;
yllättäen se syttyy,
yllättäin myös sammuu.
Kuin virvatuli
hetken väreissä leiskuu.
Vaan kun aikasi täytyy,
elon taipalees päättyy.*

*Ja kun luulet jo jotain
sä saavuttaneesi,
kun arvelet uniikki
kerran olleesi,
sa huomata saatat:
sinun toiveesi, toimesi -
kaikkiko turhaa?
Pimeässä vain hapuilit,
valonvälähdyt harhaa.*

*Laila Saarnaajan toteat,
vain yksi on totta:
In vita humana
sunt omnia vana.*

Tilausajot ja Ryhmämatkat
18-50 paikkaisilla autoilla

TTMATKAT OY

Tapani Teikari
Pornainen
+358(0)408291824
tapani.teikari@ttmatkat.fi
www.ttmatkat.com

KOIVISTON AUTO

www.koivistonauto.fi

Onnitteluit' ja muistamissii'

Muista ystävääsi ilmoituksella.

Tällä palstalla julkaisemme onnitteluja. Aineisto digitaalisena otsikolla: Koiviston viesti/onnittelut, sähköpostitse osoitteeseen: studio@salokanneltoivonen.fi. Muussa tapauksessa, aineisto: Studio Salokannel Et Toivonen, Hämeenkatu 5, 15110 Lahti.

Kuvien lähetys omalla vastuulla. Kuvat palautetaan vain jos mukana on osoitteellinen kirjekuori postimerkkeineen.

Tääl' tapahtuu

Turun ja ympäristön koivistolaiset

M/S Viking Grace lähtee neitsytmatkalleen jo tammikuussa 2013. Meille on varattu 4-5.3.2013 40 hyttiä, joista 35 on seaside four (ikkunallista) hyttiä ja 5 inside four (sisähyttiä).

Lähtö Turusta Viking Terminaalista maanantaina 4.3.2013 klo 20.55 ja paluu Turkuun tiistaina 5.3.2013 klo 19.50.

Matkan hinta seaside four hytissä 40 €/henk., kun kaksi samassa hytissä ja 35 €/henk. inside four hytissä. Hintaan sisältyy lisäksi lounas ruokajuomineen Buffet Aurorassa, kahvi ja pullakuponki, jonka voi käyttää haluamaan aikana sekä yhteinen ohjelmallinen tilaisuus Auditoriossa arpajaisineen. Arpavoittoa toivotaan.

Matka on jo täysi - peruutuspaikkoja voi tiedustella Airi Saariselta puh. 0400-538443 tai sähköposti airi.a.saarinen@gmail.com.

Vatnuorilaiset järjestävät

Perinnepiirakkakurssi lauantaina 2.3. klo 10-15

Pornaisten yläkoululla (Koulutie 4)

Kurssi on maksuton. Tavoitteena on piirakkaperinteen jatkaminen eteenpäin nuoremmille sukupolville. Mukaan voivat tulla ihan kaikki kiinnostuneet ikään, sukupuoleen tai sukujuuriin katsomatta. Kursilaiset tarjoilevat leivotut piirakat sunnuntain päivällisillä ja pääsevät myös päivällisille maksutta.

Ilmoittautumiset viimeistään ti 26.2. Päivi Rikkolalle paivi.rikkola@kotikone.fi tai 040 509 1549

Perinteiset piirakkapäivälliset su 3.3. klo 13-15

Pornaisissa yläkoululla (Koulutie 4)
Päivällislippu 10e/hlö.

Tarjolla erilaisia karjalaisia piirakoita, hengenravintona lyhyt luento ja musiikkia, lisäksi arpajaiset. Mukaan voivat tulla ihan kaikki kiinnostuneet ikään, sukupuoleen tai sukujuuriin katsomatta.

Ilmoittautumiset viimeistään ti 26.2. Päivi Rikkolalle paivi.rikkola@kotikone.fi tai 040 509 1549

Soinin suvun laivastoa haussa

Teen juttua Suomen Laivahistoriallinen yhdistys ry:n Laiva-lehteen Koiviston Soini-suvun aluksista. Kuvia näistä olisi vielä haussa.

Seuraavat alukset kiinnostaisivat: moottorikaljaasi **Kiista** (rak. 1908 Säkkijärvi), tervahöyry **Ensi** (1914 Savonlinna), tervahöyry ANSA (1916 Säkkijärvi, moottorikaljaasi **Kaiku** (1917 Virolahti), tervahöyry **vuojoki II** (1916 Rauma, jäi 1930 Koiviston rantaveteen makaamaan), moottorikaljaasi **Tilhi** (1915 Koivisto), moottorikaljaasi **Suomenneito** (1928 Koivisto) ja höyrylaiva **Lokki** (1898 Pori). Myös mahdolliset kertomukset August ja Josef Soinin laivoilta ja matkoista kiinnostavat.

Kaikki materiaali palautetaan ja avustajille lähetetään lehti. Artikkelit tulevat Laiva-lehden numeroihin 1/2013 (maaliskuu) ja 2/2013 (kesäkuu).

Rami Wirrankoski
Laiva
PL 81
00531 Helsinki

Retki kotikylään

*Kaunista on kaipausta kantaa
kun kohde sen on koti kaukainen.
Se joka nähdä ei voi kotirantaa
tuntee ikävänsä parhaiten.*

Uuden vuoden toivomuksia on lähes jokaisella. Meillä Koivistolla syntyneillä toivomuksien joukossa on toivomus, päästä vielä kerran käymään kotitahuvilla ja käydä läpi siellä koetut monet läheiset ja mielenkiintoiset kokemukset ja tapahtumat. Monelle jälkipolven sukulaisellekin on vuosien varrella kehittynyt kiinnostusta suvun kotitahuvia kohtaan.

Vatnuorin kyläyhdistys on päättänyt tehdä kotikylään retken 8.-9. kesäkuuta 2013. Allekirjoittanut on lupautunut avustajaksi retken järjestämisen ja onnistumisen työsaralla.

Kylään pääsyyllä on ollut varsin vaikea lopputaival, Körille saakka se on naapurien kulkupeleillä jotenkin onnistunut. Nyt on tarkoitus saada hankituksi sellainen kulkuneuvo, millä se olisi mahdollista. Pullinniemeläisetkin pääsisivät käymään muistorikkaissa pihapiireissään ilman 14-15 kilometrin taivalta ”apostolin kyydillä”.

Toivon, että mahdollisimman monen Vatnuorilaisen ja heidän jälkeläisen kesäohjelmaan kuuluisi osallistua kotikyläretkeen. Asiasta tarkemmin ja yksityiskohtaisemmin myöhemmin mm. Koiviston Viestissä.

*Ai jos ma voisin käydä siellä,
kulkea riemuiten kotiteillä.
Kotiportista tullen menen,
kuin lapsena ennen.*

Helge Teikari

Unto Villa 90-vuotta

Sotaveteraani Unto Villa juhli kotonaan Karhulassa 90 vuotis syntymäpäiviään läheisten, sukulaisten ja ystävien kanssa pirteänä ja virkeänä.

Unto syntyi Koiviston Makslahdessa 25.12.1922. Unto kertoi, että kun toiset tulivat kahdeksan aikaan joulukirkosta, niin hän tuli saunasta.

Siitä alkoi Unton pitkä taival kohti tätä päivää. 90 v syntymäpäivänään hän sanoi onnittelijoille, että työ muistitte tulla onnittelemaan pitkän matkan kulkijaa.

Unto oli 16 vuotias, kun hän joutui lähtemään kotoaan Koivistolta ja jättämään kotinsa. Se ei ollut helppoa Untolle. Vanhempien kehotuksesta ja käskyistä huolimatta Unto sinnitteli mahdollisimman kauan kotiseudullaan, kunnes sieltä oli pakko lähteä naapurin ajamana. Untolle on aina ollut tärkeä tämä kotiseuturakkaus ja karjalaisuus.

Hän on ollut usein mukana Karjalaisten ja Koivistolaisten järjestämällä retkillä ja juhlissa. Hän muistelee ja kertoo mielellään kotiseudustaan, hänellä on juuret syvällä Koiviston Makslahdessa.

Leena Villa